

JINA _____ DARASA _____

102/3

KISWAHILI YA 3.

FASIHI.

MACHI 2019

MUDA : SAA 2½

MAAGIZO

- **Jibu maswali manne pekee**
- **Swali la kwanza ni la lazima**
- **Maswali hayo mengine yachaguliwe kutoka sehemu nne zilizobaki yaani : Hadithi fupi, tamthilia na fasihi simulizi.**
- **Usijibu maswali mawili kutoka sehemu moja**

SEHEMU A : RIWAYA – LAZIMA

1. Fafanua ufaafu wa anwani ‘Chozi la Heri’ (al. 20)

SEHEMU B TAMTHILIA YA KIGOGO

2. Uliona nini kwa huyo zebe wako ? Eti mapenzi!
 - i) Eleza muktadha wa dondoo. (al. 4)
 - ii) Andika mbinu za lugha zinazojitokeza kwenye dondoo hili (al. 4)
 - iii) Taja hulka za mnenaji unajitokeza katika dondoo. (al. 2)
 - iv) Mwanamke ni kiumbe wa kukandamizwa. Thibitisha kauli hii ukirekjelea tamthilia. (al. 10)

Au

3. Ni bayana kwamba viongozi wengi nchi zinazoendelea wamejawa na tama na ubinafsi.
Thibitisha kauli hi ukirejelea tamthilia Kigogo (al. 20)
- 4.

SEHEMU C: TUMBO LISILOSHIBA NA HADITHI ZINGINE

SHIBE INATUMALIZA

5. “Ndugu yangu kula kunatumaliza”
“Kunatumaliza au tunakumaliza”
 - a) Eleza muktadha wa dondoo hili (al. 4)
 - b) Fafanua maana kitamathali katika kauli ‘Kula tunakumaliza’ (al. 10)
 - c) Kwa mujibu wa hadithi hii, kwa namna gani wasemaji wanadai kula kunawamaliza? (al.6)

Au

- a) ‘MAME BAKARI’

Kwa mujibu wa hadithi hii, ubahaimu anaotendewa mwanamke unakuwa na athari mbaya kwake, onyesha kwa mifano mwafaka. (al. 10)

- b) ‘MASHARTI YA KISASA’

“..... mapenzi ni mateso, ni utumwa, ni ukandamizaji, ni ushabiki usio na maana.”

Thibitisha ukweli wa kauli hii kama unavyojitokeza kwenye hadithi. (al. 10)

SEHEMU D : USHAIRI A

6. MWANA

1. Kwani mamangu u ng'ombe, au u punda wa dobi ?

Nakuuliza usambe, nayavunja madhehebi

Nalia chozi kikombe, uchungu wanisibabi

Hebu nambie

Kweli jaza ya kiumbe, ni madhila na mapigo ?

MAMA

2. Nang'ona mwana nang'ona, sitafute angamiyo

Sinipe kuja sonona, kwa uchungu na kiliyo

Babayo mkali sana, kubwa pigo la babayo

Kwani kelele kunena, huyataki maishayo ?

Hilo nakwambia.

MWANA

3. Sitasakamwa. Kauli, nikaumiza umiyo

Nikabeba idhilali, nikautweza na moyo

Siuvuwati ukweli, hazidisha gugumiyo

Baba hafanyi halali, huachi vumiliyo

Hebu nambie.

Kweli jaza ya kiumbe, ni madhila na mapigo ?

Nambie ipi sababu, ya pweke kwenda kondeni

Nini yako matulubu, kulima hadi jioni ?

Na jembe ukudhurubu, ukilitua guguni

Yu wapi wako muhibu, Baba kwani simuoni?

Hebu nambie.

Kweli jaza ya kiumbe, ni madhila na mapigo ?

Baba kwani simuoni, kuelekea shambani?

Kutwa akaa nyumbani, na gumzo mitaani.

Hajali hakudhamini, wala haoni huzuni.
Mwisho wa haya ni nini ? ewew mama wa imani ?
Hebu nambie.
Kweli jaza ya kiumbe, ni madhila na mapigo ?

Na kule kondeni kwako, ukate kuni kwa shoka
Ufungu mzigo wako, utosini kujitwika
Kwa haraka uje zako, chakula upate pika
Ukichelewa vituko, baba anakutandika
Hebu nambie.
Kweli jaza ya kiumbe, ni madhila na mapigo ?

Chakula kilicho ndani, ni jasho lako hakika
Kiishapo u mbioni, wapiti kupokapoka
Urudi nje mekoni, uanze kushughulika
Ukikosa kisirani, moto nyumbani wawaka
Hebu nambie.
Kweli jaza ya kiumbe, ni madhila na mapigo ?

MAMA

Wanitonesha kidonda, cha miaka na miaka
Usidhani nayapenda, madhila pia mashaka
Nakerwa na yake inda, na sasa nimeshachoka
Ninaanza kijipanga, kwa mapambano hakika
Hilo nakwambia

MASWALI

- a) Mtunzi wa shairi hili alikuwa na dhaimira gani katika kutunga shairi hili (al. 2)
- b) Shairi hili ni la aina gani. Toa ithibati (al. 2)
- c) Yataje mambo yoyote matano anayolalamikia mwana (al. 5)
- d) Eleza kanuni zilizotumika kasarifu ubeti wa tatu (al.5)
- e) Andika ubeti wa saba kwa lugha tutumbi (al. 4)
- f) Eleza maana haya yaliyotumika katika shairi hili
 - i) Jaza (al. 1)

ii) Muhibu

(al. 1)

7. **SHAIRI B**

Soma shairi hili kisaha ujibu maswali

1. Punda kalibeba gari, gari limebeba punda.
Mwalimu ana pakari, muashi vyuma adunda
Jaji gonga msumari, sonara osha vidonda
Kinyume mbele.
2. Saramala ahubiti, muhunzi tiba apenda
Mganga anabiri, baharini anakwenda
Hata fundi wa magari, anatomea vibanda
Kinyume mbele
3. Wakili anahiyari, biashara kuitenda
Mtazame askari, akazakaza kitanda,
Mkulima mashuhuri, jembe limemshinda
Kinyume mbele
4. Apakasa daktari, ukili anaupinda
Seveya kawa jabari, mawe anafundafunda,
Hazini wa utajiri, mali yote aiponda,
Kinyume mbele
5. Msemi huwa hasemi, wa inda hafanyi inda
Fahali hawasimami, wanene walishakonda
Walojitia utemi, maisha yamewavunda
Kinyume mbele
6. Kiwapi cha kukadiri, twavuna shinda kwa shinda
Tele haitakadiri, huvia tulivyopanda
Mipango nmehajiri, la kunyooka hupinda
Kinyume mbele

MASWALI

- a) Mtunzi aliuwa na malengo gani alipotunga shairi hili? (al. 3)
- b) Licha ya tarbia, eleza bahari nyingine zinazojitokeza katika shairi hili. (al. 4)
- c) Eleza namna mtunzi alivyotumia uhuru wake. (al. 5)
- d) Ni mbinu gani inayotawala shairi hili? (al. 2)
- e) Uandike ubeti wa nne katika lugha nathari (al. 4)
- f) Eleza toni ya shairi hili (al. 2)

SEHEMU E

7. FASIHI SIMULIZI

- 1. Eleza vigozi vinne vya kuandika methali (al. 4)
- 2. Eleza fani zinazozijenga vitendawili vifuatavyo (al. 4)
 - i) Ajenga ingawa hana mikono
 - ii) Jani la mgomba laniambi habari zinazotoka ulimwenguni kotew
- 3. Nini tofauti kati ya misimu na lakabu ? (al. 2)
- 4. I) Miviga ni nini ? (al. 2)
 - ii) Fafanua hasara zozote tano za miviga (al. 5)
- 5. I) Tambua kipera cha maka yafuatayo (al. 2)

“ Wewe ni mbumbumbu kiasi kwamba ukiona picha yako kwenye kioo unashangaa ulimwona wapi mtu huyo”.

 - i) Ngomezi ni nini? (al. 1)